

УДК 338

Хохлов М.П.*доктор економічних наук, професор кафедри фінансів і кредиту
Харківського інституту фінансів
Київського національного торговельно-економічного університету***Великий Ю.М.***кандидат економічних наук, професор кафедри фінансів і кредиту
Харківського інституту фінансів
Київського національного торговельно-економічного університету***Люшненко І.С.***студентка
Харківського інституту фінансів
Київського національного торговельно-економічного університету*

СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТА ПІДПРИЄМНИЦТВА ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ

THE ESSENCE OF FINANCIAL PLANNING AND FORECASTING ACTIVITIES OF THE BUSINESS ENTITY AS A FACTOR OF INCREASING FINANCIAL STABILITY

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто, яким чином забезпечується стійкість підприємства і яку роль у цьому відіграє фінансове планування та прогнозування. Розглянуто проблему вивчення теоретичних аспектів забезпечення фінансової стійкості підприємства. Стійкість підприємства є відображенням успішного планування і досягається ефективним та ритмічним налагодженням роботи підприємства завдяки вмілому управлінню виробничими фондами і джерелами їх формування за рахунок фінансового прогнозування. Описано головні завдання фінансового планування та прогнозування підприємства.

Ключові слова: фінансове планування, фінансове прогнозування, фінансова стійкість, управління, фінансова стратегія.

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрено, каким образом обеспечивается устойчивость предприятия и какую роль в этом играет финансовое планирование и прогнозирование. Рассмотрена проблема изучения теоретических аспектов обеспечения финансовой устойчивости предприятия. Устойчивость предприятия является отражением успешного планирования и достигается эффективным и ритмичным налаживанием работы предприятия благодаря умелому управлению производственными фондами и источниками их формирования за счет финансового прогнозирования. Описаны главные задачи финансового планирования и прогнозирования предприятия.

Ключевые слова: финансовое планирование, финансовое прогнозирование, финансовая устойчивость, управление, финансовая стратегия.

ANNOTATION

The article considers how to ensure the sustainability of the enterprise and what role it plays in financial planning and forecasting. The problem of studying the theoretical aspects of ensuring the financial sustainability of the enterprise. The stability of the company reflects the successful planning and effective and rhythmic functioning of the enterprise by the skillful management of production assets and sources of their formation due to the financial forecasting. Describe the main objectives of financial planning and forecasting enterprise.

Keywords: financial planning, financial forecasting, financial stability, management, and financial strategy.

Постановка проблеми. У сучасних умовах порушення пропорцій відтворення вартості під-

приємств реального сектору економіки однією із ключових проблем стає забезпечення їх фінансової стійкості. У зв'язку з цим підприємства повинні адаптуватися до змін зовнішнього середовища, розпізнавати кризові ситуації та запобігати впливу їх небажаних наслідків на фінансову стійкість. Фінансове планування та прогнозування діяльності підприємств є інструментом управління фінансами, що дає змогу визначати потенційні можливості розвитку та зводити до мінімуму вплив невизначеності та ризику, тому є актуальним питанням сутності фінансового планування та прогнозування діяльності підприємств як фактор підвищення фінансової стійкості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання організації фінансового планування висвітлюються в роботах вітчизняних і зарубіжних вчених, таких як М.Д. Білик, О.С. Білоусова, І.А. Бланк, Р. Брейлі, О.Є. Гудзь, Є.Є. Іонін [4], Б. Колас, О.О. Кравченко, В.Й. Пліса, В.В. Степура, О.О. Терещенко, Д. Хан та ін. Дослідженням окремих аспектів фінансового прогнозування займалися такі українські вчені, як П.К. Бечко, О.Г. Віла, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк, І.М. Вахович, З.В. Герасимчук, Б.С. Гузар, Н.М. Давиденко, С.М. Колотуха, О.Є. Кузьмін, В.С. Марцин, О.О. Непочатенко, І.Б. Олексів, А.М. Поддєрьогін, Т.В. Проказа, І.П. Ткаченко та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Зазначаючи про вагомий внесок науковців у цій сфері, варто зауважити, що окремі аспекти фінансового планування та прогнозування діяльності підприємств потребують подальшого дослідження. Зокрема, це стосується розкриття місця, ролі та функцій фінансового планування і прогнозування

у забезпеченні фінансової стійкості підприємств, методичного забезпечення формування системи інтегрованого фінансового планування.

Мета статті – дослідити сутність фінансового планування та прогнозування, визначити їх цілі та завдання, виявити спільні риси і відмінні ознаки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Планування і прогнозування є однією з найважливіших ланок управління підприємством. Недооцінка планування і прогнозування у ринковій економіці приводить до не виправданих економічних втрат, а інколи – і до банкрутства. При цьому особливо зростає роль фінансового планування, яке забезпечує стійкий стан підприємства в умовах, коли воно самостійно формує і використовує фінансові ресурси, несе відповідальність перед інвесторами, кредиторами, державою.

Процес фінансового планування та прогнозування підприємницької діяльності забезпечує ефективне функціонування підприємства. Фінансове прогнозування є етапом фінансового планування, тобто ці два показники тісно пов'язані між собою але мають відмінність у тому, що характеризують різні форми підприємницької діяльності.

Безліч науковців по-різному трактують ці два фінансових поняття (табл. 1, табл. 2).

Планування діяльності підприємства – це процес розроблення плану, який виявить основні цілі підприємницької діяльності та методи

досягнення поставлених цілей. Тобто метою планування є досягнення поставлених цілей за визначений період часу.

Планування передбачає практичну дію – прийняття та здійснення управлінських рішень, а прогнозування являє собою прогноз на майбутні події розвитку підприємництва.

Призначення фінансового планування – визначення сукупної потреби підприємства у фінансових ресурсах у розмірах, що забезпечують фінансування, розширення виробництва, виконання фінансово-кредитних зобов'язань перед бюджетом, банками, вирішення соціальних проблем і матеріальне стимулювання робітників підприємства. Крім цього, фінансове планування сприяє запобіганню наднормативних і надпланових витрат товарно-матеріальних цінностей і фінансових ресурсів як за окремими видами проведення заходів, так і на підприємстві загалом.

Фінансове прогнозування передуює стадії складання фінансових планів, виробляє концепцію фінансової політики на певний період розвитку суспільства. Прогнози складають на період, більший від одного року.

Прогнози дають змогу органам фінансової системи запланувати різні варіанти розвитку і вдосконалення системи фінансів, форми і методи реалізації фінансової політики.

Основними функціями фінансового прогнозування є:

Таблиця 1

Трактування поняття «фінансове планування» різними науковцями

Автор	Фінансове планування – це	Ключові слова
А.М. Ковальова [5, с. 233]	планування всіх доходів і напрямів витрат грошових коштів для забезпечення розвитку організації.	План
Finalearn Фінансова аналітика [6]	діяльність зі складання планів формування, розподілу і використання фінансових ресурсів на рівні окремих суб'єктів господарювання, їх об'єднань, галузевих структур, територіально-адміністративних одиниць та країни загалом, спрямована на досягнення поставлених цілей і вирішення певних завдань.	Діяльність
Г.А. Семенов, В.З. Бугай [8]	процес систематичної підготовки управлінських рішень, які прямо чи опосередковано впливають на обсяги фінансових ресурсів, узгодження джерел формування та напрямів використання.	Процес
В.С. Загорський, О.Д. Вовчак [3]	діяльність, яка пов'язана з управлінням фінансами; елемент фінансового механізму.	Вид управлінської діяльності
Отже, фінансове планування – це процес визначення обсягу фінансових ресурсів за джерелами формування і напрямками їх цільового використання згідно з виробничими та маркетинговими показниками підприємства у плановому періоді.		

Таблиця 2

Трактування поняття «фінансове прогнозування» різними науковцями

Автор	Фінансове прогнозування – це	Ключові слова
Bookwu.net [10]	передбачення можливого фінансового становища держави або суб'єкта господарювання, обґрунтування показників фінансових планів.	Передбачення
Л.І. Бровко, О.А. Чепіга [11]	механізм використання специфічних способів для розрахунку основних фінансових показників.	Механізм
Прогнозування основних фінансових показників малих підприємств [7]	дослідження і розроблення можливих шляхів розвитку фінансів малого підприємства в перспективі.	Дослідження і розроблення шляхів
Отже, фінансове прогнозування – це процес розроблення прогнозів, який на основі наукових методів передбачає майбутні дії та рішення підприємства.		

1) науковий аналіз фінансових процесів і тенденцій;

2) дослідження об'єктивного розвитку фінансів підприємств у конкретних умовах у певний період;

3) оцінювання об'єкта прогнозування (величини капіталу, обсягу продажів, фінансових результатів, інвестицій, курсу цінних паперів, показників фінансового стану тощо);

4) виявлення альтернатив розвитку фінансів підприємства;

5) нагромадження наукового матеріалу для обґрунтованого вибору певних фінансових рішень [9, с. 167].

У сучасних умовах комерційні підприємства складають бізнес-плани. Бізнес-план передбачає декілька напрямів планування, які відрізняються поставленими цілями та методами складання бізнес-планів. Вчений-економіст О.О. Бурлаков виокремлює три типи бізнес-планів, такі як:

1) поточний бізнес-план діяльності функціонуючого підприємства;

2) інвестиційний бізнес-план реалізації бізнес-проекту;

3) проблемний (стратегічний) бізнес-план перспективного розвитку підприємства [2, с. 252].

Основними завданнями фінансового планування є раціональне розміщення капіталу, ефективна діяльність, фінансова стійкість, платоспроможність та кредитоспроможність підприємства, забезпечення ресурсного збалансування кругообігу виробничих фондів.

Виокремлюють декілька основних принципів розроблення фінансових планів підприємства (рис. 1).

Розроблення фінансових планів та прогнозів є дуже важливим складником фінансової роботи підприємства. Воно є механізмом визначення подальших дій, які спрямовані на формування та використання фінансових ресурсів. Фінансове

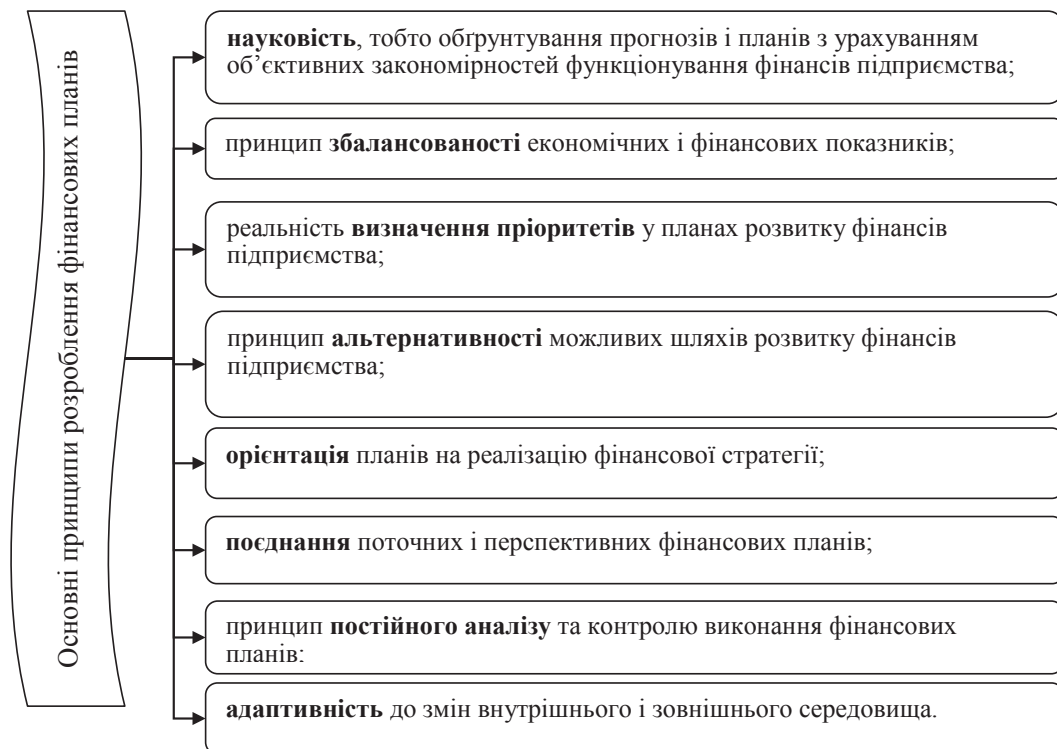

Рис. 1. Основні принципи розроблення фінансових планів [9, с. 167]

Таблиця 3

Зміст відмінних ознак систем прогнозування та планування [12, с. 99]

Найменування відмінної ознаки	Характеристика відмінної ознаки	
	Система прогнозування	Система планування
Вихідні дані	Менш достовірні	Більш достовірні
Міра повноти використовуваних вихідних даних	Менш повна	Більш повна, а інколи досить достовірна
Вживані математичні методи	Прогностичні, які дають досить укрупнений результат	Строгіші і точніші
Масштаб використання графічних методів	Досить великий	Досить обмежений
Об'єкти розгляду	Більш укрупнені	Досить диференційовані
Нормативне забезпечення	Відсутнє або порівняно низьке	Частково є або порівняно високе
Характер використання	Імовірнісний	Нормативний детермінований

планування та прогнозування пов'язане як із запобіганням помилкових дій, так і зі зменшенням кількості невикористаних можливостей, що приводить до поліпшення фінансового стану підприємства, допомагає завойовувати нові позиції на ринку, в тому числі і фінансовому.

У результаті дослідження виявлено, що між фінансовим плануванням та фінансовим прогнозуванням існує істотна різниця, але ці процеси мають між собою тісний зв'язок, доповнюють один одного і, як наслідок, допомагають вирішувати стратегічні завдання підприємств країни.

Склад відмінних ознак систем фінансового прогнозування та планування приведений в табл. 3.

Але прогнозування та планування не можна протипоставити одне одному, тому що вони тісно пов'язані між собою одними цілями та завданнями і доповнюють одне одного. І фінансове прогнозування, і планування належать до стратегічного управління. Планування, як і прогнозування, – це передбачення, одержання інформації про майбутні процеси. Тільки прогнозування за часом передує плануванню, яке частіше базується на прогнозних розробках.

У плануванні діяльності суб'єктів підприємництва вагоме значення має розроблення стратегії управління підприємства. Стратегія – це не функція часу, а функція напрямку. Стратегічне планування не просто зосереджене на певному відрізку часу, а містить у собі сукупність глобальних ідей розвитку підприємства. Стратегічний рівень передбачає здійснення планування на рівні керівництва підприємства і дає уявлення про довго- і середньострокові варіанти розвитку [1, с. 72].

Отже, за допомогою стратегічного планування можливо оцінити перспективи розвитку та ризики для діяльності підприємства. Для того щоб стратегія мала ефективну дію, необхідно вирішити низку завдань: визначити стратегічні напрями діяльності та роботи, виявити роль та значення кожного підрозділу підприємства, визначити основні цілі та мету діяльності, провести аналіз фінансового стану підприємства, аналіз клімату ринку.

Ефективне фінансове планування та прогнозування діяльності суб'єктів підприємництва є гарантією фінансової стійкості, рентабельності, платоспроможності підприємства та ліквідності боргових зобов'язань. Дотримання усіх завдань і принципів планування діяльності підприємства, розроблення стратегії управління підприємством забезпечить стабільність функціонування та високий рівень конкурентоспроможності.

Висновки. Дослідження впливу процесу планування та прогнозування на стійкість підприємства дає нам змогу дійти висновку, що ефективна діяльність підприємства не може бути забезпечена без цих двох механізмів. Зазначимо, що процес планування та прогнозування повинен

використовувати усі сучасні методи, враховувати сукупність показників економічного, виробничого, соціального напрямку діяльності та забезпечувати ефективне розроблення стратегії розвитку підприємства як головного об'єднувача стійкості діяльності та механізму процесу планування і прогнозування у єдине ціле.

Стійкість підприємства досягається за рахунок ефективного та ритмічного налагодження роботи підприємства, завдяки вмілому управлінню виробничими фондами і джерелами їх формування, саме цьому сприяє розроблення бізнес-плану, що є складником планування. Кожне підприємство, незалежно від масштабів і виду діяльності, кожна підприємницька структура в умовах ринкового господарювання займається плануванням та прогнозуванням. Відсутність планування чи прогнозування супроводжується помилковими рішеннями, несвочасною зміною орієнтації, що приводить до втрати позицій на ринку, нестійкого стану та банкрутства.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Белоусова А.І. Вдосконалення планування як функції управління суб'єктів господарської діяльності [Текст] / А.І. Белоусова // Вісник ЖДТУ. – 2012. – № 1 (59). – С. 71-74.
2. Бурлаков О.О. Становлення фінансового планування підприємств в Україні / О.О. Бурлаков // Вісник ЖДТУ. – 2012. – № 1 (59). – С. 251-253.
3. Загорський В.С. Фінанси: Навч. посіб. / В.С. Загорський, О.Д. Вовчак, І.Г. Благун, І.Р. Чуй. – 2-ге вид., стер. – К.: Знання, 2008. – 247 с.
4. Іонін Є.Є. Фінансова аналітика сучасного бізнесу: моногр. / Є.Є. Іонін, М.М. Овчинникова. – Донецьк: ДонУ, 2012. – 311 с.
5. Ковалева А.М. Финансовый менеджмент. – М.: ИнфраМ, 2002. – 282 с.
6. Поняття фінансового планування та його завдання, принципи та методи [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.finalearn.com/lifers-1416-1.html>
7. Прогнозування основних фінансових показників малих підприємств [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://kykiduki.at.ua/publ/menedzhment/pidruchnik_finansovij_menedzhment/prognozuvannja_osnovnikh_finansovikh_pokaznikiv_malikh_pidpriemstv/13-1-0-490
8. Семенов Г.А., Бугай В.З., Семенов А.Г., Бугай А.В. Фінансове планування і управління на підприємствах: навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 432 с.
9. Ставерська Т.О. Принципи і процедури фінансового планування і прогнозування на підприємстві [Текст] / Т.О. Ставерська // Науково-виробничий журнал: Держава та регіони. – 2011. – № 5. – С. 167-170.
10. Фінансове планування і прогнозування [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://bookwu.net/book_finansi_978/16_3.3.finansove-planuvannya-i-prognozuvannya
11. Фінансове прогнозування в системі фінансового забезпечення сільськогосподарського підприємства [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/11_2015/47.pdf
12. Царев В.В. Внутрифирменное планирование: учебник для вузов. – СПб.: Питер, 2002. – 496 с.